

БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ

(Энг кадимги замонлардан хозиргача)

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

ТАРИХ ВА МАДАНИЙ МЕРОС ФАКУЛЬТЕТИ

БУХОРО ТАРИХИ КАФЕДРАСИ

БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ

(энг қадимги замонлардан ҳозиргача)

мавзусидаги Республика илмий-амалий (онлайн) конференция

МАТЕРИАЛАРИ

Бухоро – 2021

Илмий-амалий анжуман Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги тасарруфидаги олий таълим ва илмий тадқиқот муассасалариджа 2021 йилда Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 2 мартдаги 78-Ф-сонли фармойиши асосида Бухоро тарихи, манбашунослиги, тарихишунослиги, археологияси, этнографияси, нумизматикаси, шаҳарсозлиги, маданият ва санъати соҳаларида амалга оширилаётган энг янги илмий натижаларни илмий жамоатчиликка етказиш, фан ва таълимнинг узвий боғлиқлигини кучайтириш мақсадида Бухоро давлат университетида **2021 йил 26 июнь** куни **“БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ” (ЭНГ ҚАДИМГИ ЗАМОНЛАРДАН ҲОЗИРГИ ДАВРГАЧА)** мавзусидаги Республика миқёсида анъанавий илмий-амалий (*онлайн*) конференция белгиланган тадбирларни амалга ошириш мақсадида ўтказилди.

Масъул муҳаррир:

Х.Х.Тўраев, БухДУ профессори, тарих фанлари доктори

Тахрир ҳайъати:

О.Х.Хамидов, Бухоро давлат университети ректори,
иқтисод фанлари доктори, профессор

О.С.Қаҳҳоров, Илмий ишлар ва инновациялар бўйича, проректор,
иқтисод фанлари доктори (DSc), доцент

Ж.Р.Жўраев, Тарих ва маданий мерос факультети декани

Ф.У.Темиров, Бухоро тарихи кафедраси мудир, тарих фанлари
бўйича фалсафа доктори (PhD)

М.Б.Қурбонова, тарих фанлари номзоди, доцент

Д.М.Жамолова, тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

Тўплаб нашрга тайёрловчилар:

Темиров Ф.У., Бухоро тарихи кафедраси мудир

Очилов А.Т., Бухоро тарихи кафедраси ўқитувчиси, таянч докторант

Умаров Б.Б., Бухоро тарихи кафедраси ўқитувчиси

Илмий-амалий анжуман материалларида чоп этилаётган мақола ва тезислардаги матн, манба ва адабиётлар учун муаллифларнинг ўзлари масъулдир

va Buxoroda esa sanoat korxonalari va o'quv muassasalarida ham adabiy to'garaklar tashkil etilgan.¹

O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi a'zolari bo'lgan viloyatlarda va shaharlarda to'garaklarga ushbu yozuvchilar rahbarlik qiladi, qaysiki viloyatda uyushma a'ziligini olgan ijodkor bo'lmasa, to'garaklarni boshqarish gazetalar tahririyatiga yuklangan. Afsuski, 1950 yilda Buxoro viloyatidan uyushma a'zo ijodkor yoqligi bois to'garak faoliyatiga gazeta tahririyati rahbarlik qilgan. Adabiy to'garaklar uchun dastur yosh yozuvchilar bilan ishlash komissiyasi tomonidan tuzilib, joylarga yuborilgan.

1950-yilda O'zbekiston SSR yozuvchilar uyushmasining faqat Samarqand filiali mavjud bo'lib, Buxoro bo'limi urush yillari o'z faoliyatini to'xtatgan edi. Shu sababli boshqa viloyatlar singari Buxoroda ham adabiy seminarlar matbuot jumladan, "Buxoro haqiqati" tahririyati huzurida tashkillashtirilgan edi. Ularga birlashtirilgan rayosat azolari hududlardagi adabiy ishlarning holati uchun javobgar edi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi Prezidiumi yozuvchilarning viloyatlardagi kolxozchilar, ishchilar, ziyolilar va talabalar bilan yaqin aloqalarini mustahkamladi va rivojlantirdi. XX asrni ikkiga bo'luvchi 1950-yilda Buxoro adabiy muhitda ham jo'shqin hayot davom etar edi. Markazdan berilgan topshiriqlar, konsultatsiya uchun yuborilgan vakillar bilan adabiy muhit yanada qizg'in tus oladi. Yozuvchi adib Uyg'unning Buxoroda bo'lishi va adabiy tadbirlarda ishtiroki yosh qalamkashlarga katta saboq darsini o'tadi. Uyg'un rahbarligidagi Yozuvchi, shoirlar delegatsiyasi oliy ta'lim muassasalari, kutubxona, yirik korxonalar, maktab, kolxozlarga tashrif buyurib badiiy chiqishlar, maruzalar qildilar. Ushbu yilda Buxoroda adabiy seminar, adabiy to'garak faoliyat yuritilar biroq, yozuvchilar uyushmasining Buxoro bo'limi tashkillashtirilmagan, ammo, tuzilishi uchun to'la ma'noda sharoit yetilib kelgan edi.

БУХОРО АМИРЛИГИДАГИ ИЖТИМОЙ ҚАТЛАМЛАР ФАОЛИЯТИ (XIX АСР ИККИНЧИ ЯРМИ – XX АСР БОШЛАРИ)

*Шодиева Шахло Солиевна –
Бухоро давлат университети
таянч докторанти*

Бухоро амирлиги ўз хусусиятига кўра аграр мамлакат бўлиб, мамлакат умумий аҳолисининг 65% ни деҳқонлар ташкил этган². Бухоро амирлигида қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг асосий ишлаб чиқарувчилари ҳисобланган деҳқонлар қуйидаги гуруҳларга бўлинган:

- кичик ер ҳудудига эга бўлган деҳқонлар,
- давлат ерларининг ижарачилари бўлган деҳқонлар,

¹Ўзбекистон МДА, 2356-фонд, 1-рўйхат, 162-иш,42-варақ

² Исмаилова Б. Бухарский эмират в период протектората (1868-1917 гг.). – Худжанд, 1997. –с.39

-танхо, вақф ерларини ижарага олган деҳқонлар ва

-ерни ижарага олиб, ҳаққини ҳосилнинг бир қисми билан тўловчи деҳқонлар. Бундай деҳқонлар “чорикорлар” деб аталган. Бу сўз тожик тилида «тўртдан бир қисм», деган маънони ифодаловчи чораккок сўзининг шевага мослаштирилган кўриниши (Ш.Ш).

Бухоро амирлигида узоқ вақтлардан бери жуда кичик ер ҳудудига эга ёки умуман ери бўлмаган ҳур-озод деҳқонлар мавжуд бўлиб, улар масжид, мадраса, мазор, қорихона ва шунга ўхшаш диний муассасаларга тегишли бўлган ерларни ижарага олиб, деҳқончилик билан шуғулланганлар. Шунингдек, ери ҳам, иш қуроли ҳам бўлмаган йирик заминдорларнинг қўлида ёлланиб ишловчи чорикорлар ҳам аҳолининг анчагина қисмини ташкил этган. Амирликда пахтачилик, боғдорчилик ва сабзавотчилик соҳаларида чорикорлик энг кўп тарқалган йўналиш бўлган¹.

Деҳқонлар, кичик ер эгалари жамиятнинг бошқа табақаларидан нафақат ижтимоий мавқеи, балки кийиниши, одоби, ахлоқи ва мулоқот шакли билан ҳам фарқ қилганлар. Деҳқонларнинг кийимлари ола-була рангли матодан салла (чунки энг арзони), халат-яхтадан иборат бўлиб, маҳаллий шароитларда ишлаб чиқарилган бу буюм ва кийимлар дағал пахта матолари (карбос ёки қалами)дан тайёрланган, улар жуда кўпол, сифатсиз ва дағал кўринишда бўлган. Деҳқонлар тоғлик ҳудудларда "Хомак" деб аталадиган дағал, кам ишлов берилган, сифатсиз ишланган чармдан, тўпиксиз (мўкки) ёки хом, тозаланмаган чармдан тикилган оёқ кийимлар (чорук)да юришган. Деҳқонларга мурожаат қилинганда "фуқаро" сўзи ишлатилиб, яшаш жойининг номи бевосита исмга қўшиб қўйилган, ер эгалари ва бойларга эса "бой" сўзи кўпинча ном охирида қўйилиб, унинг номи ушбу исм эгасининг бой, заминдор ва мулк эгаси эканлигини англатган². Масалан: фуқаро Сўфий Муҳаммади Лангари (Лангар қишлоғидан деқон Сўфи Муҳаммад); Муҳаммад Нидои Заркў-йи (Заркў қишлоғидан Муҳаммад Нидо); Рузибой Гулистони (Гулистон қишлоғидан Рўзибой) ва ҳоказо.

Амирлик аҳолисининг бир миллионга яқини Ҳисор тоғ тизмаси этагларида ва қисман Ғарбий Бухоро даштларида яшаган кўчманчилар бўлган. Бунга ўзбеклар ва туркманларнинг айрим қабилалари, шунингдек, қирғизлар ҳам кирган. Амирлик аҳолисининг деҳқончиликдан кейин иккинчи энг муҳим машғулоти кўчманчи ва ярим кўчманчи аҳоли томонидан шуғулланиладиган чорвачилик соҳаси бўлган. Барча суғориладиган текис ва пастекисликлар шудгорланиб, қайта ишланиб, экин экиладиган майдонларга айлантириб олинган. Суғорилмайдиган

¹ Қаранг: История народов Узбекистана. Т.2. отв. ред. Бахрушина С.В. Т.: Изд АН УзССР, 1947. -514с.

² Кисляков Н.А Патриархально-феодалные отношения среди оседлого сельского населения Бухарского ханства в конце XIX – начале XX вв. //Тр. Ин-та этнографии им. Миклухо-Маклая Н.С. – 1962. –Т. 74. –С.86.

майдонлардаги жуда кам ўт-ўланлар жуда қисқа баҳор мавсумидагина кўкариб, тез фурсатда қуриб, қовжираб қолган. Мана шу жойларда ва шу шароитларда амударё туркман қабилалари, ўзбек қабилалари чорвачилик билан шуғулланишган. Амирликнинг ғарбий ва шимолий қисмларида кўчманчилик билан яшовчи қирғизлар ҳам чорвачилик билан шуғулланганлар.

Шуни таъкидлаш керакки, чорвадорлар, яъни кўчманчилар асосан амирликнинг шарқий қисмида, ясси пасттекисликларнинг охири қир-адир ва тоғларга бориб тақалувчи ҳудудларда чорвадорлик билан шуғулланишган. Чорва моллари тоғлар ён бағирларида баландликларга кўтарилиб, абадий қорлар ястаниб ётган ҳудудларгача чиқиб кетган. Куз бошланиши билан чорвадорлар мол, кўй-қўзиларни ҳайдаб, тоғдан тушиб, қишни ўтказиш учун дараларда жойлашганлар.

Амирликдаги чорвачиликнинг барча тармоқларидан энг муҳими кўйчилик бўлиб, асосан юқори қийматли қорақўл терилар етиштириш кенг тарқалган, сўнгра навбатни эчкичилик, қорамолчилик, туячилик, отчилик ва бошқа соҳалар давом эттирган.

Кўйчиликда чорвадорлар учун энг катта муаммо амирликда ветеринария хизмати ёки кузатувининг йўқлиги бўлиб, кўпинча ҳар хил ветеринар касалликлар кўйларнинг оммавий ўлимига сабаб бўлган¹. Кўчманчи ва ярим кўчманчи қабилалар орасида ҳар бир қабила гуруҳи (жамоаси) алоҳида иқтисодий ёки маъмурий бирликда бўлган. Жамоа аъзолари ўзларининг яйлов ерларига эга бўлган бўлсаларда, лекин аслида улар тўлиқ феодал-бой ҳукмрон синфларнинг ихтиёрида бўлганлар. Уларнинг ўтроқ ҳаёт тарзига ўтишлари жараёни аслида тарихан прогрессив ҳодиса бўлган, чунки бу кўчманчилар кўчманчи чорвадорликдан қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришининг янада самарали усули – ерларни ишлов бериб қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш соҳасини ривожлантиришга ҳисса қўшганлар.

XIX аср бошларида умуман Ўрта Осиёнинг кўпгина ҳудудларида ва хусусан Бухоро амирлигида ҳам ҳунармандчилик ҳали қишлоқ хўжалигидан тўлиқ ажралмаган эди. Кўпчилик ҳунармандлар ёз вақтларида кўпроқ вақтларини озиқланиш учун, тирикчиликни юритиш учун сабзавот, резавор ва мевалардан баҳраманд бўлиш мақсадида ўзлари бевосита ўз ерларида ишлаганлар ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштирганлар. Амирликнинг шаҳар ва катта қишлоқларида катта ижтимоий гуруҳ ҳунармандлардан иборат бўлган. Ишлаб чиқаришнинг асосий шакли оғир қўл меҳнати ва самарадорлиги жуда паст бўлган ибтидоий-содда технологияга асосланган ҳунармандчилик бўлган.

---

¹ Искандаров Б.И. Восточная Бухара и Памир во второй половине XIX в. Ч.2. Изд. АН Тадж. ССР, Душанбе, 1963. С -203.

Шундай бўлишига қарамасдан Бухоро шаҳри узоқ йиллар давомида Ўрта Осиёдаги энг йирик ҳунармандчилик марказларидан бири бўлиб келган.

Мамлакатда ҳунармандчиликнинг қуйидаги турлари кенг тарқалган бўлган: тўқувчилик, металлга ишлов бериш, темирчилик, ўймакорлик, чармга ишлов бериш, қурилиш ҳунармандчилиги, озиқ-овқат ва гилам ишлаб чиқариш ва бошқалар. О.А.Сухареванинг фикрича, Бухоро амирлигида ҳунармандчиликнинг бир неча тармоқлари мавжуд бўлган¹. Бухоро, Самарқанд ва Қоратоғда ранг-баранг ипак матолардан "шоҳи" ва хилма-хил нақшларга бой бўлган, "абр" (булут) услубидаги каштага эга бўлган атлас матолари ишлаб чиқарилган. Дарвоз беклигида жундан турли жун ва ярим жун матолар тўқилган. Эркаклар ҳам, аёллар ҳам тўқиш билан шуғулланишган. Дехконлар ҳунармандчилик билан асосан қишда шуғулланганлар².

Бухоро амирлигида тўқувчиликдан ташқари темирчилик, кумуш ва олтиндан зеб-ҳашам буюмлари ишлаб чиқарадиган заргарлик, кулолсозлик, ёғоч ўймакорлиги, қуролсозлик, этикдўзлик каби яна бошқа турли ҳунармандчилик соҳалари ҳам мавжуд бўлиб, кенг ривож олган. Бухоро амирлигининг барча шаҳарларида бир хил касбдаги ҳунармандлар у ёки бу ҳудудни (асосан маҳалла ва гузарларда, ёки тим ва тоқиларда) эгаллаб, ўзига хос жамоалар ёки ҳозирзамон тилида айтганда бир турдаги корпорациялар тузганлар. Хўжандлик ҳунармандлар асосан металлга ишлов бериш ва металл буюмлар ишлаб чиқаришга чуқур ихтисослашганлар (совуқ қурол-яроғ ишлаб чиқариш, қўнғироқлар яшаш, уй рўзғор буюмлари яшаш ва ҳоказо). Хўжанд ҳунармандларининг маҳсулотлари ҳатто Бухоро амирлигининг бошқа вилоятларига ҳам экспорт қилинган. Ҳисор ва Қоратегин ҳунармандлари ўзининг ханжар ва киличларининг сифати ва қулайлиги билан шуҳрат қозонганлар. Ўратепа шаҳри ҳунармандалари сифати ҳисорлик ҳунармандларникидан қолишмайдиган совуқ қуроллар ва ханжарлар ишлаб чиқариш билан машҳур бўлган. Ванча водийси узоқ вақт давомида ўша ердан қазиб олинадиган темир билан машҳур бўлган. Бу ерда "азалдан чўян ишлаб чиқарилган ҳамда темир ва пўлат тайёрланган"³. Бу ердан чўян, темир ва пўлат барча яқин ҳудудларга ва ҳатто Қўқон хонлигига ҳам экспорт қилинган.

Ҳунармандчилик ва савдо-сотиқнинг ривожланиши, ишлаб чиқарилган маҳсулотларнинг сифатининг яхшилиги, хилма хил ва бетакрорлиги Бухоро, Самарқанд, Хўжанд, Ўратепа, Ҳисор каби

¹ Сухарева О.А. позднефеодальный город Бухара конце XIX - начала XX вв. Т.:1962. –Ч. 2. -. 182.

² Писарчик А.К. О народном прикладном искусстве Таджикистана // Тр. АН Тадж. ССР. – Т.29. –Вып.2 –С.93.

³ Минаев И. Свидения о странах по верховьям Аму-Дары (по 1878 г.). – СПб.: 1879. –С 197.

шаҳарларнинг ўсиб ривожланишига ёрдам берган. Ўлканинг йирик шаҳарларида ҳунармандчилик ишлаб чиқаришнинг мустақил тармоғи бўлган, қишлоқларда эса қишлоқ хўжалиги билан бирлаштирилган: деҳқонлар қишда ҳунармандчилик, ёзда эса қишлоқ хўжалиги билан шуғулланганлар.

Товар ва маҳсулотларни сотишда улардан махсус "даллоли" тўлови ҳам ундирилиб, унинг миқдори товар қийматининг 7% га ёки ундан кўпга тенг бўлган. Бухоро амирлиги бозорларида харидорлар брокерлар (даллоллар) воситачилигисиз иш қила олмаганлар. Уларнинг "хизматлари" жуда қиммат бўлган. Улар деярли барча савдо сотиқ ишларида иштирок этишган. Кўпинча, улар сотувчи билан олдиндан нарх ҳақида умумий тил топишиб, келишиб олишган ва бу молларини сунъий равишда оширилган нархлар билан сотганлар. Гувоҳларнинг сўзларига кўра, XIX асрнинг 20 йилларида Бухородаги даллоллар "жуда кўп эди ва ҳар бир нарса, нафақат қиммат, балки майда-чуйда нарсаларни ҳам уларсиз сотиб олиш мумкин эмас эди"¹. Даллоллик ўша вақтда қонунийлаштирилган фирибгарлик бўлган.

Ҳунармандларнинг иқтисодий аҳволи ҳам деҳқонларнинг аҳволидан унча фарқ қилмаган. Уларнинг ҳам даромадлари оилаларини қўллаб-қувватлаш ва хом ашё сотиб олиш учун зўрға етган, баъзида шу харажатларни ҳам қопламаган.

Ҳунармандлар, деҳқонлар каби, ўзларининг анъанавий кийимлари, урф-одатлари ва муносабат шаклларига эга бўлганлар. Улар кичик оқ салла, пахтали либос-чопон ёки яктак, хом чармдан тикилган этик ёки ёғоч пойафзал кийганлар. Уларни касбига қараб "усто" деб аташган. "Усто" сўзи одатда кишининг исмидан олдин жойлаштирилган ва ундан кейин касбнинг номи келган. Масалан, усто Карим-мўзадўз (уста Карим-этикдўз); усто Раҳмати-оҳангар (уста Раҳмат-темирчи) ва ҳоказо. Амирликдаги ҳунармандлар ўз низоми - "рисола"га эга бўлган, бу низом диний руҳда тузилган бўлиб, унга қатъий амал қилишган².

Е.К.Мейндорффнинг ўз асарида таъкидлашича, Бухорода ярим чақиримгача чўзилиб кетган, икки томонида расталар билан тўлган кўчаларни кузатиш мумкин бўлган. Бир савдо қатори аёллар пойафзали билан тўлган бўлса, яна бири мушк анбар билан тўлган, учинчиси-унча қиммат бўлмаган қимматбаҳо тошлар билан масалан, форс ферузаси, Бадахшон ва Арабистондан олиб келинган татар ёқутлари, ҳар хил олтин тақинчоқ ва зебу-зийнатлар ва ҳоказо товарлар билан тўлиб тошиб кетган, деб таъкидлайди. Яна Мейендорффнинг таъкидлашича, Бухорода Амир Хайдар даврида 14 та қарвонсарой бўлган, яъни: Абдуллажон, Қушбеги, Ҳинди, Нўғайи, Хўжа-Жўйбори, Тошкент, Қарши, Мирагул, Амири,

¹ Бурдин. Русские в Бухаре 1820 г. (записке очевидца)// справочная книжка Оренбургской области в 1821 г. С-27.

² Бу ҳақида қаранг: Сухарева О.А. Бухара XIX - начала XXвв. – М.: 1966. – С.236.

Куллата Фишана, Дангула-шира ва иккита Урганч карвонсаройлари бўлиб, 2 та Урганч карвонсаройи энг кичиклари бўлган. Энг каттаси-Абдуллажонсарой 1819-йилда Амир Хайдар даврида қурилган бўлиб, бу ерда бир хона учун ижара ҳақи бир ойда 16 руб/ сўм атрофида бўлган¹.

Бухоро амирлигида аҳолининг катта қисми қишлоқ хўжалиги соҳасида банд бўлиб, ишлаб чиқаришнинг асосий шакли оғир қўл меҳнати ва самарадорлиги жуда паст бўлган ибтидоий-содда технологияга асосланган ҳунармандчилик бўлган. Аммо шунга қарамадан, ҳунармандчилик ва савдо-сотиқнинг ривожланиши, ишлаб чиқарилган маҳсулотларнинг сифатининг яхшилиги, хилма хил ва бетакрорлиги Бухоро, Самарқанд, Хўжанд, Ўратепа, Ҳисор каби шаҳарларнинг ўсиб ривожланишига ёрдам берган. Бухоро амирлигида бозорлар ҳар доим гавжум бўлиб, деҳқон ва ҳунармандлар томонидан бозорга олиб чиқилган маҳсулотлар нафақат ички, балки ташқи савдода ҳам ўз ихлосмандларига эга бўлган.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Boltayev, Bobir Baxtiyorovich. "BUXOROLIK MINIATURACHIRASSOM SADRIDDIN POCHCHAYEV IJODIGA BIR NAZAR." *Scientific progress* 1.6 (2021): 998-1004.
2. Rajabov, Oybek Iskandarovich. "BUXORODAGI AYRIM MUQADDAS QADAMJO-QAL'ALAR XUSUSIDA." *Scientific progress* 1.6 (2021): 1162-1168.
3. Умаров, Б. Б. "НА КИСЛЯКОВ ТАДҚИҚОТЛАРИДА ЖАНУБИЙ ТОЖИКИСТОН ЭТНИК ТАРИХИ." *Scientific progress* 1.6 (2021): 1005-1009.
4. Тўраева, Г. Б., Ўтаева, Ф. Х., & Жумаева, Н. А. (2021). ОА СУХАРЕВА ТАДҚИҚОТЛАРИДА БУХОРО ТАРИХИ ВА ЭТНОГРАФИЯСИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ. *Scientific progress*, 1(6), 1010-1018.
5. Bakhtiyorovich, Boltaev Bobir. "Excerpts from the life of the bukharian artist." *Middle European Scientific Bulletin* 12 (2021): 160-165.
6. Ochilov, A. T. "DATING OF THE ZAMANBABA CULTURE: ASSED ON ARCHAEOLOGICAL SOURCES." *Theoretical & Applied Science* 12 (2019): 589-591.
7. Mubinov, M. A. "Diplomacy of the eastern states and central asian khanates in the struggle for independence." *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HISTORY* 2.5 (2021): 26-31.
8. Maksud, Beshimov. "Markets of Bukhara." *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HISTORY* 2.5 (2021): 18-21.

---

¹ Мейендорф Е.К. Путешествие из Оренбурга а Бухару. –М.: Наука, 1975. С 182

9. Sharopov, Dilshod Ravshan O'G'Li. "ABDURAZZOQ SAMARQANDIYNING "MATLAI SA'DAYN VA MAJMAI BAHRAYN" ASARINING O'RGANILISH TARIXI." *Scientific progress* 2.1 (2021): 358-361.
10. Очиллов, Алишер Тўлис Ўғли. "БУХОРО ВОҲАСИ ШАКЛЛАНИШИДА ЗАРАФШОН ДАРЁСИНИНГ ЎРНИ ВА ВОҲА ТАРИХИЙ ГЕОГРАФИЯСИГА ДОИР АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР." *Scientific progress* 1.6 (2021): 933-938 Murodova, Dilrabo Shomurodovna, and Feruza Xolmamatovna O'tayeva. "TF Gelax tadqiqotlarida Buxoro shahri mudofaa tizimining organilishi." *The Fifth International Conference on History and Political Sciences*. 2015.
11. Turaevich, Halimov Talat. "From the history of economic relations between central asia and india (XV-XVII centuries)." *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HISTORY* 2.5 (2021): 22-25.
12. OCHILOV, Alisher. "JEWELRYC TRADITION IS A SOURCE OF STUDY OF BUKHARA HISTORY." *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi* 1.1: 105-116.
13. Бобожонова, Феруза Хаятовна. "БУХОРО МАДРАСАЛАРИ МАЪНАВИЯТ ДУРДОНАСИ." *Scientific progress* 2.1 (2021): 362-366.
14. Муродова, Дилрабо Шомуродовна. "ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ЙИЛЛАРИДА БУХОРОДА ИЛМ ВА ФАН (БУХОРО ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ МИСОЛИДА)." *Scientific progress* 2.1 (2021): 660-664.
15. Ochilov Alisher. "The Role of Zamanbaba Culture in The Social and Economic History of Bukhara Oasis During Bronze Age." *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HISTORY* 2.4 (2021): 42-47.
16. JAMOLOVA, DILNOZA MUYIDDINOVNA. "THE END OF THE EMIRATE OF BUKHARA: THE END OF THE POLITICAL STRUGGLE BETWEEN THE JADIDS AND THE ULEMA." *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences* 1.1 (2021).
17. Jamolova, D. M. "Traveling to Modernity: Perception of Modernity of the Central Asian Muslims in the early 20th century." *International Journal of Psychosocial Rehabilitation* 9.24 (2020): 4202-4207.
18. Темиров Ф., Исломов Д. САДРИДДИН АЙНИЙ–ЗАМОНДОШИ ФИТРАТ ҲАҚИДА //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 1. – С. 1349-1354.
19. Темиров Ф., Халикова Н. БУХОРО АМИРЛИГИДА ТАШҚИ СИЁСАТ ВА ДИПЛОМАТИЯНИНГ РИВОЖЛАНИШИ ТАРИХИДАН //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 1. – С. 1276-1282.

20. Темиров Ф., Умаров Б. БУХОРО АМИРЛИКДА ОИЛА, НИКОҲ ВА МЕРОС ХУҚУҚИНИНГ АМАЛДА ҚЎЛЛАНИШИ //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 1. – С. 1201-1207.

МИРЗА НАСРУЛЛОҲБИЙ ҚЎШБЕГИ – ИСЛОҲОТПАРВАР ВАЗИР

*Нормуродова Г.Б.-
СамДУ., тарих фанлари доктори*

XX аср бошларига келиб, протекторат Бухоро амирлиги ва Хива хонликлари ижтимоий-сиёсий ҳаётида мураккаб тарихий жараёнларнинг юз бериши давомида, ҳокимият тепасига узоқни кўра олган нуфузли давлат арбобларининг келиши ҳамда самарали фаолияти кўзга ташланади. Россия империясининг ярим мустамлакаси ва бошқа томондан, ижтимоий-сиёсий ҳаётда ички кучлар ўртасидаги зиддиятларнинг тобора кескинлашиб бораётган бир даврида, давлат сиёсатини ақл-заковатга таяниб бошқариш ҳукумат арбобларидан катта масъулият талаб этганди. Бухоро амирлиги ва Хива хонликларида бош вазир сифатида шундай вазифаларни деярли тўлақонли равишда бажарган шахслар қаторида – Мирза Насруллоҳбий қўшбеги ва Исломхўжалар номи тарихга муҳрланган. Таъкидлаш лозимки, бу каби шахсларни персонографик жиҳатидан ўрганиш ва уларнинг жамият ҳаётига кўрсатган тарихий хизматларини очиб бериш тарих фанида мавжуд илмий бўшлиқларни тўлдиришга имкон беради.

1910-1917 йилларда Бухоро амирлиги ижтимоий-сиёсий ҳаётида қўшбеги, яъни бош вазирлик фаолиятини олиб борган Мирза Насруллоҳбий қўшбеги ўзига хос тарихий из қолдирган давлат арбобларидан ҳисобланади. Маълумки, амирлик бошқарув соҳасида қўшбеги энг юқори мансаблардан саналиб, бир вақтнинг ўзида бош вазир ваколатига эга бўлган. Одатда, бундай лавозимга давлатнинг эски, тажрибали, ишбилармон, сиёсий аҳволдан хабардор бўлган кишилар тайинланган. Мирза Насруллоҳбий ҳам бу лавозимга тайинлангунга қадар, маълум амал поғоналарини жумладан бий, парвоначи каби амалларни бажариб келган. Хусусан, бошқарув аппаратида юқори даражали амаллардан бўлган парвоначи - олий ҳукмдорнинг буйруқ, фармонларини умаро, уламо ва барча аҳолига етказган ва одатда “аморатпаноҳ” унвони билан юритилган.

“Тарихи нофеий” асарида келтирилишича, амирлик мансаблари орасида қўшбеги “*вазоратпаноҳ*”, “*вазирати олий*” деб юритилиб, давлатнинг барча ишлари унинг қўлида бўлган. *Қўшбеги калон* ва *қўшбеги поён* сифатида бўлинган бу мансаблар орасида *қўшбеги калоннинг* ҳуқуқи бошқа вазирларникидан ортиқ бўлиб, у ҳибсга олиш, жазо бериш, қатл

МУНДАРИЖА

О.Х.Хамидов. “Қадимий ва навқирон Бухоро - илм-фан ва маданият ўчоғи” 3

1-ШЎБА. БУХОРО АРХЕОЛОГИЯСИ, ЭТНОГРАФИЯСИ, НУМИЗМАТИКАСИ ВА ТОПОНИМИКАСИ..... 5

Курбонова М.Б., Норова Дилдова. Бухоро таом-егуликларини забт этган зираворлар	5
Очилов Алишер. XX асрнинг 30-40 йилларида Бухоро воҳасида олиб борилган археологик тадқиқотлар тарихи	10
Акмал Ўлмасов. Варахша деворий суратлари консервацияси тарихига доир	17
Исомитдинов Жорабек. Роъё ба маросими тольгузори нахустин хони манѓитњо-Муњаммад Рањимхон	21
Умаров Бахтишод. Н.А.Кисляков тадқиқотларида Бухоро амирлигидаги феодал ва қишлоқ хўжалиги муносабатларининг ёритилиши	26
Носирова Сория. Мозий дурдолари сўйлаганда - ёхуд матодаги битиклар	31
Утаева Феруза, Аббосов Аббосали. Археологик тадқиқотлардаги инновацион ҳамкорлик	33
Джураев Шерали. Сбор ювелирных изделий и создания выставки в Бухарском музее	39
Мубинов М.А., Шадиева В.Р. Корейская этническая единица в Бухаре: история появления и дальнейшая судьба.....	44
Хакимова Саида. XIX асрда Зарафшон дарёсининг гидрографик ўрганилиши тарихи	47
Джураев Шерали, Кабилов Шохрух. Монетные клады, найденные в бухарском оазисе (на основе книги приёма Бухарского музея)	49
Салохиддинова Д.З., Жураев З.З. Классификация архитектурных ансамблей и типы их происхождения.....	54
Ибрагимов Р.З. Қуйи Зарафшон ҳудудининг ўзлаштирилиш босқичлари тарихидан	60
Mirzayeva Diloromxon. Buxoro shahrining nomlanishi va etimologik tarixi ...	64

2-ШЎБА. БУХОРО ВОҲАСИДА ДАВЛАТЧИЛИК АСОСЛАРИ, ШАҲАРСОЗЛИК, МОДДИЙ ВА МАЪНАВИЙ МАДАНИЯТ МАСАЛАЛАРИ..... 67

Отахўжаев Азимхўжа. Бухоро воҳасида давлатчилик – бухорхудотлар давлати.....	67
Алламуратов Ш.А. Амударё бўйлаб Бухоро амирлиги қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг ташилиши	72
Abdumalikova Muslima. Interethnic harmony is an important factor in the socio-political development of Uzbekistan	76

Baqoyev Umidjon, Jamolova D.M. Ashtarxoniylar sulolasi va Hindiston davlati tashqi aloqalari.....	79
Amonkeldi Axmatov. XX asr 50-yillarida Buxoro adabiy muhiti	84
Шодиева Шахло. Бухоро амирлигидаги ижтимоий қатламлар фаолияти (XIX аср иккинчи ярми – XX аср бошлари).....	87
Нормуродова Г.Б. Мирза Насруллоҳбий қўшбеги – ислохотпарвар вазир. 94	
Бобоев Феруз. Бухоро областида коллективлаштириш сиёсати ва унинг оқибатлари.....	98
Ҳаётова Нафиса. Бухоро шаҳарсозлиги тараққиётида логистика хизматларининг аҳамияти.....	103
Ҳайитов Ш.А. Ўрта Осиёда миллий - худудий чегараланишлардан сўнг янгидан районлаштириш тадбирлари	106
Rajabov O.I. Buxoro vohasi aholisining xalqaro savdo-sotiqdagi aloqalari xususida	109
Миракбаров Мирҳомид. Мурунгов олтин конининг кўҳна Бухоро тарихида тутган ўрни.....	113
Ҳайитов Ж.Ш. Бухорода донли экин янги навларининг тарқалиши тарихини ўрганишда архив материаллари муҳим манба.....	115
Рашидов Шохжаҳон. Иккинчи жаҳон уруши йилларида Бухоро вилоятига раҳбарлик қилган таниқли арбоб	118
Қудратов Ш.Ё. Бухоро амирлигининг ғарб мамлакатлари билан савдо алоқалари.....	121
Хайдаров М.М. БХСР да марказ ваколатли ташкилотлари фаолиятига доир мулоҳазалар.....	126
Рахмонов Камол. XX асрнинг 20-йиллари ижтимоий муаммоларига доир айрим мулоҳазалар	132
To'rayeva Guli, Elmurodova Xursandoy. XVII-XIX asrlarda O`rta Osiyo masalasida ingliz-rus raqobati	134
Тураев Х. Бухара и сефевидский Иран: основные тенденции взаимоотношений	139
Ahmadov Humoyun. Choriqulboy hayotiga bir nazar	145
Mubinov Muhammadali. Buxoro amirligining o`z mustaqilligi uchun kurashlardagi diplomatiyasi.....	148
To'rayeva Guli. Turkiston to'plamining yaratilish tarixi	154
Zamonov A.T., Subhonov Farruhjon. Subxonqulixonning bir necha marta taxt vorisi tayinlashiga nima sabab bo'lgan edi?.....	158

3- ШЎЪБА. БУХОРО ТАРИХИ МАНБАШУНОСЛИГИ ВА ТАРИХШУНОСЛИГИ; БУХОРО ТАСАВВУФ ТАРИҚАТЛАРИ МАКТАБИ.....

Rajabov O.I. Buxorolik o`rta asr islomshunos olimlar.....	162
Равшанов Ўқтамали. Бухоро музейида сақланаётган қуръонлар коллекцияси.....	168
Чўтматов Жўрабек. Термиз ва Бухоро илмий алоқаларига доир.....	174

Рахманов Умиджон. Бухоронинг buyuk farzandi abdulxoliq g'ijduvoniyy va uning xo'jagon tariqatining paydo bo'lishi va tasavvufiy g'oyalari.....	177
Темирова Гулирухсор. Бухоро амирлигида ёзма ҳужжатларнинг шаклланиши. ҳукмдорлар ва давлат амалдорларининг кутубхона-архивлари ва уларнинг тадқиқ қилиниши.....	180
Утаева Ф.Х. Ўзбекистон илмий тарихий матбуотда Бухоро тарихи масалалари.....	186
Ғайбуллоева Моҳира. Тавсифи маъсалаҳои этники ва фарҳангии воҳаи бухоро дар таърихи Бухорои Наршаҳи	189
Олимов Қозимжон. “Shohnoma” ning sirli ahamiyati	194
Мирзаев Насриддин. Абу Абдуллоҳ Зоҳид Бухорийнинг “Маҳосин ал-ислом ва шароеъ ал-ислом” асари хусусида	196
Rajabova Dilnoza, Atoyev Muhammadjon. Sadri Ziyoning “Tazkori ash'or” asarida Buxoro amiri Sayyid Abdulahadxonga berilgan ta'rif.....	199
Ahmadov Ahmadjon. “Tuhfai ahli Buxoro” asarida Afg'oniston.....	201
Отабек Баҳриев. “Саҳиҳул Бухорий” асарининг тўлиқ номи	203
Sa'dullayeva Shahlo. “Lison ut-tayr” dostonida Naqshbandiya tariqati g'oyalari ning ifodalanishi.....	207
Абдукаримов Жамолиддин. Муҳаммад Ҳакимхоннинг “Мунтахаб ат-таворих” асарида Бухоро-афғон муносибатларига оид маълумотлар.....	210
Амонов М.У. Миён Фазл Аҳмад ва унинг “Рисолаи шариф” асари.....	214
Мирзаев Авазбек. «Бобурнома» асарида Бухоро тарихини ёритилиши ...	217

4-ШЎЪБА. “БУХОРИЙ”ЛАРНИНГ ИЛМИЙ, ТАРИХИЙ ВА АДАБИЙ МЕРОСИ, УЛАРНИНГ ЖАҲОН ИЛМ-ФАН ВА МАДАНИЯТИГА ҚЎШГАН ҲИССАСИ; БУХОРО ЖАДИДЛАРИНИНГ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ФАОЛИЯТИ ВА ИЛМИЙ (МАЪРИФАТПАРВАРЛАР, ТАРАҚҚИЙПАРВАРЛАР) МЕРОСИНИ ЎРГАНИШ..... 220

Аслонова А.А., Ахматов А. ЁШЛАРНИНГ КАМОЛ ТОПИШИДА МИЛЛИЙ МАКТАБЛАР МАСАЛАСИ.....	220
Санъатжон Ражабов. ПЎЛАТ СОЛИЕВ ТАДҚИҚОТЛАРИДА БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИНИНГ ЁРИТИЛИШИ	222
Фаррух Темиров. САДРИДДИН АЙНИЙ ВА УНИНГ “ТАҲСИБ УС – СИБЁН” АСАРИ ҲАҚИДА.....	225
Темиров Ф.У. САДРИДДИН АЙНИЙНИНГ ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ ТЎҒРИСДАГИ ҚАРАШЛАРИ МА ЖАДИД МАКТАБЛАРИДАГИ ФАОЛИЯТИ.....	231
Мирсоатова Сайёра, Масобирова Химоят. БУХОРО ВОҲАСИНИНГ ИБТИДОИЙ ТАРИХИНИ ЎРГАНИЛИШИДА ЯҲЁ ҒУЛОМОВНИНГ РОЛИ	236
Шоназаров Абдувоси. “САҲИҲУЛ БУХОРИЙ”НИНГ РОВИЙЛАРИДАН БИРИ.....	241

Янгибоева Дилноза. ШАРИФЖОН САДРИ ЗИЁНИНГ ҚОЗИЛИК ФАОЛИЯТИ.....	243
Хайтов Л.А. БАҲОУДДИН НАҚШБАНД ВА ҲАКИМ ТЕРМИЗИЙ	251
Рашидов Ойбек. ФИТРАТ ИЖОДИДА МИЛЛИЙ ВА ПРОЛЕТАРИАТ МАФКУРАСИ ЎРТАСИДА КУРАШ	255
Beshimov Maqsud. XX ASR BOSH LARI BUXORODAGI IJTIMOIY- SIYOSIY VAZIYATNING TARIXIY ADABIYOTLARDA BAYONI	258
Tag‘oeva Dilnavoz. FITRATNING "RAHVARI NAJOT" ASARIDA MA'RIFIY VA MA'NAVIY G'UYALARINING AKS ETTIRILISHI.....	263
Жамолова Дилноза. ЖАМОЛИДДИН АФҒОНИЙ ҒОЯЛАРИНИНГ БУХОРОДАГИ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ЖАРАЁНЛАРГА ТАЪСИРИ ..	268
Жумаев Жонибек. ЖАДИД МУТАФАККИРИ САИДАҲМАД СИДДИҚИЙ – АЖЗИЙ ФАОЛИЯТИНИ ЁРИТУВЧИ МАНБАЛАР	272
Носиров Шерзод. САДРИДДИН АЙНИЙ –АҲМАД ДОНИШ ҲАҚИДА	275
Мамашикуров Бекназар. “БУХОРОЛИК ФАҚИҲЛАР ОИЛАСИ”	276
Қахрамон Ражабов. БУХОРОНИНГ АФАНДИСИ	279
Oripova Mavluda. “QUTBUL-AVLIYO-VALIYLAR YO'LBOSHCHISI” - ХОҲА МУНАММАД ОРИФ АР РЕВГАРИЙ	281

**5-ШЎБА. ЖАҲОН МАДАНИЙ МЕРОСИ ТАРКИБИДА
“БУХОРОДАГИ МУҚАДДАС ҚАДАМЖОЛАР, ЗИЁРАТҒОҲЛАР,
АЗИЗ АВЛИЁЛАР ЗИЁРАТ ТУРИЗМИ ОБЪЕКТИ” СИФАТИДА
ЎРГАНИЛИШИ..... 285**

Boltayev B., Mayotov A. MADANIY MEROS OBUEKTLARINI MUHOFAZA OLISHDA QONUN HUIJATLARINING ANAMIYATI	285
Sharipova Yulduzxon. MAMLAKATIMIZ TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA BUXORO SAYYOHLIK OBUEKTLARINING O'RNI	289
Муродов Ҳалим. БУХОРО ТУРИЗМИНИНГ РИВОЖЛАНИШИДА ИТАЛИЯНИНГ ИШТИРОКИ.....	292
Улжаев Умарали Курбонович. ЎЗБЕКИСТОНДА ЗИЁРАТ ТУРИЗМИ ..	298

**6-ШЎБА. БУХОРО САНЪАТИ (МУСИҚА, МЕЪМОРЧИЛИК,
ҲУНАРМАНДЧИЛИК, МИННАТЮРА, ЗАРДУЗЛИК, В.Ҳ.) ВА
МАДАНИЯТИ ТАРИХИ 303**

Соколова Л. УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКЕ	303
Қораев Шерхон. АБДУЛЛАХОН АДАБИЙ КЕЧАЛАРИ.....	309
Садуллаева В. АМИР НАСРУЛЛОҲХОН ДАВРИДА МАДРАСА ТАЪЛИМИ ИСЛОҲИ: КУРАШЛАР ВА ЗИДДИЯТЛАР	312
Ҳомидов Абдурашул. ТАРИХ ДАРСИДА ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ АСОСИДА “1917-1924 ЙИЛЛАРДА БУХОРО” МАВЗУСИНИ ЎТИШ ЙЎЛЛАРИ.....	314
Амонова Феруза. БУХОРО АМИРЛИГИДА XIX АСР ИККИНЧИ ЯРМИДА ҲУНАРМАНДЧИЛИКНИНГ АҲВОЛИ	319

Казакова Фарид. “ХУСАЙНИЙ МАДРАСАСИ” (МУХАММАД ЮНУСБИЙ)	323
Бахром Солиев. САРДОБАЛАР - МОЗИЙ МЎЪЖИЗАСИ.....	328
Муродова Дилрабо. ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ЙИЛЛАРИДА БУХОРО ВИЛОЯТИ ХАЛҚ МАОРИФИ ТИЗИМИ ФАОЛИЯТИ	332
Муродова Дилрабо, Мустафоева Меҳринигор. ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ЙИЛЛАРИДА БУХОРОДАГИ МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИ ФОЛИЯТИ ТАРИХИДАН	341
Бобожонова Феруза Хаятовна. БУХОРО АМИРЛИГИДАГИ МАДРАСАЛАРИ ТАРИХИДАН.....	344
Шокиров Мурод Рустамович. БУХОРОДА ТЕАТР САНЪАТИ ТАРАҚҚИЁТИ.....	349
Ҳалимов Талъат Тўраевич. БУХОРОНИНГ ҚАДИМГИ ҲАММОМЛАРИ	354
Жумаева Н.А., Муяссаров Ш. МУСУЛМОН РЕНЕССАНСИ – ШАРҚ ТАМАДДУНИ ЖАВОҲИРИ	359

7-ШЎЪБА. МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА ВА ХОРИЖДА БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ..... 364

Sabirov Nazir Najmiddinovich. ЗНАЧЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ БУХАРЫ В ИСТОРИИ МИЛЛАТ ИЛДИЗИНИНГ ВАРДАВОМЛИГИ.....	364
Мадаминов Умрбек Собирович. УЗБЕКИСТАНА И ВО ВЗГЛЯДАХ НАШЕЙ МОЛОДЁЖИ	366
Mataxonova Nurazimxon Qodirxon qizi. YANGI O'ZBEKISTONNING TURIZM SOHASIDAGI XALQARO NAMKORLIGI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	368
Сулаймон Иноятгов. ФАЙЗУЛЛА ХОДЖАЕВ - ЖУРНАЛИСТ И ИСТОРИК.....	371
Алишер Исоқбоев. САДРИДДИН АЙНИЙНИНГ «БУХОРО ИНҚИЛОБИНИНГ ТАРИХИ» АСАРИДА БУХОРО АМИРЛИГИДАГИ ЖАДИДЧИЛИК ҲАРАКАТИ ВА ЯНГИ УСУЛ МАКТАБЛАРИ ШАКЛЛАНИШИДАГИ ҲАМКОРЛИК АЛОҚАЛАРИ МАСАЛАЛАРИ	381
Нуннанова Гулзода. АБДУХОЛИҚ ҒИҶДУВОНИЙ УСТОЗИ - ХОЖА АБУ ЯЪҚУБ ЮСУФ АЛ-ҲАМАДОНИЙ ҲАҚИДА.....	384
Нуннанова Гулзода. ЮСУФ ҲАМАДОНИЙ СЎФИЙЛИК МАКТАБИДА ЗИКР ТАЪЛИМИ	391
Мажидов Ж.Ж. XX АСРНИНГ 50-ЙИЛЛАРИДА БУХОРО ВИЛОЯТИДАГИ АВТОТРАНСПОРТ МУАММОЛАРИ.....	396

“Садриддин Салим Бухорий” МЧЖ босмахонасида чоп этилди.
Адади 100 нусха. Ҳажми 404 бет. Формат А5. Буюртма 194. 2021.

**BUXORO DAVLAT
UNIVERSITETI**